

Inhoud:

Testament	1
Onkruid! 2	2
Terugblikken in de tijd (deel 1)	7
Ontmoeting met het verleden	17
De oprichting Boerenleenbank in Elsloo	21
Rolstenen uit het Trias-conglomeraat van de Vogezen	26
Inhoud Heemkundesnippers 1 tot en met 20	32

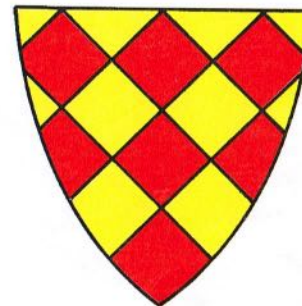
Heemkundesnippers is een uitgave van de Heemkundevereniging Maas-streek, gevestigd te Stein.

Secretariaat Heemkundesnippers:

L.H. Schreurs
Heirstraat 40
6181 HM Elsloo
Tel: 046-4371983

P.H.A. van Os
Dross. Saldenstraat 11
6181 ER Elsloo
Tel: 046-4372787

Bankrekening t.n.v. Heemkundesnippers Maasstreek:
Rabo 11.41.21.362 (giro van de Rabo bank: 1048855).

Heemkundesnippers Maasstreek

De Modderman en de Heer van Duyn graven potjes uit aan een blootgelegd graf der Band Keramiekers Elsloo 21 mei '89
J.H. H. Labadie

December 1996, nr. 21

Met inhoudsopgave van nrs. 1 t/m 20

Voorplaat: Dr Modderman en de heer van Duyn graven potjes uit van een
blootgelegd graf der Bandkeramiekers.
Elsloo, 21 mei 1959, tekening J.H. Habets.

Redactie:
Mr F. van der Bruggen (eindredacteur)
P.H.A. van Os
R.P.A. Paulussen
H. Rouvroye
L.H. Schreurs
J.W. Sizoo

ISBN: 90-70692-27-8
ISSN: 0920-9107

Testament uit 1708 betreffende een huis te Catsop (Een transcriptie)

Louis Schreurs, sectie Geschiedenis en Genealogie

Op heden den 28 feb(ruari) 1708 verclaeren wij onder sc(hreven)
Schepenen dezer baronnie Elsloo, ons getransporteert te hebben tot
Catsop ten huijse van Lijsken Recken wet(uwe) Peuken Raechels,
alwaer de selve onpasselijck hebben bevonden van lichaem, haer
verstandt en memorie nochtans volkomentlijck machtigh,
Zo ons is gebleken, en heeft verclaert, haeren uijttersten wille te wesen,
t'gene volght te weten dat naer haeren doodt haer huijs met de
plaetsen,

Zo als het selve gelegen is tot Catsop tusschen Jan Bemelmans en
d'erfgen Dierick Lenaerts, Soude verkocht worden, en naar defalcatie
van het capitael daarop staenderen verlopen interessen dat de
meerrest Soude gedeijlt worden in 2, ende een deel geapliceert ten
behoefte van de armen dezer Baronnie, en d'anderedeel heeft verclaert
te geven aen Jan Raechels haren Swaeger- aldus geschiet, geseijt en
verclaert op dagh en dato als boven ter presentie van Eerw(aerde): heer
Pastoor, en is hoeden voortsrecht gekeert: was onder geteekent:
Lambermond, Jan Brorens Schep(en).

Concordat cumsuo originali

Quod attestor Ludovicus

Du Bar Pastor in Elsloo

Toelichtingen: (F. van der Bruggen)

- Defalcatie: Verdam, Middelnederlands Woorden boek: defalceren: aftrekken, korten; in bovenstaande zin dus: "na aftrek van het daarop rustende kapitaal en vervallen renten".
- Geapliceert: appliceren: toepassen; toewijden, toekennen.
- In hoeden voorstrecht gekeert: de woordkeus is wat ingewikkeld; hoeden: bescherming; voorst: onmiddellijk daarop volgend; keren: (ook) afkeren, beletten, in een juridisch stuk als dit: met rechtsmiddelen beletten. De bedoeling van de zinsnede is waarschijnlijk: (het document) is onmiddellijk in bewaring (bij de schepenbank) genomen.
- Concordat Stemt overeen met het origineel "Hetgeen ik Ludovicus Du Bar, Pastoor te Elsloo bevestig".

Herkomst van dit testament: Kerkarchief Elsloo.

Onkruid! (II)

Antoinette Duijsters, sectie Geologie

Akkerviooltje, *Viola arvensis*

Het Akkerviooltje is een kleine, tussen de gewassen soms ver omhoog klimmende eenjarige plant. Het bloeit van de lente tot in de herfst en kan meer dan een generatie per jaar voortbrengen. De bloemen zijn geelachtig wit, aan de voet van de kroonbladeren donkergeel en de middellijn is ongeveer 1,5 cm. Het Akkerviooltje komt voor in heel Europa, in Nederland in het Pleistocene deel en het aangrenzende riviereengebied. Het Akkerviooltje behoort tot de planten, die zich ondanks bestrijding kunnen handhaven. Door zelfbestuiving vormen zich gemakkelijk zuivere lijnen (alle planten zijn gelijk aan de moederplant), waardoor aanpassing aan een gewas in enkele jaren op een groot aantal nakomelingen kan worden overgedragen. Behalve op akkers kan het Akkerviooltje groeien in tuinen, omgewerkte bermen en op spoorwegterreinen, maar het komt niet in natuurlijke vegetaties voor; het is dus een echte cultuurvolger. *Viola* komt van *vida*, wat het verkleinwoord is van het Griekse *ion* of *vion*, waarmee welriekende planten werden aangeduid.

Akkerviooltje

In de vroegste tijd verzamelde de mens de planten, die hij nodig had, andere negeerde hij. Maar toen de mens ontdekte, dat men bepaalde gewenste planten kon uitzaaïen en oogsten, begonnen ook onvoorziene moeilijkheden.

Alle planten, die met de gewenste planten in de natuur samengroeiden, groeiden ook op het akkertje. Dat werden de onkruiden. De eerste landbouw vond plaats in het Midden-Oosten en de eerste cultuurgewassen waren voornamelijk granen, melden en in berggebieden knolgewassen. De granen werden niet alleen gebruikt als voedsel maar ook als dakbedekking en veevoer. De meeste granen behoren tot de grote familie van de grassen; tarwe, gerst, rogge, haver, mais,

rijst en gierst zijn grassen.

Boekweit behoort tot de duizendknoopfamilie. Enkele andere voedingsgewassen zoals spinazie, bieten, zuring en ganzervoeten behoren tot de meldefamilie. Sla en andijvie (witlof) zijn composieten (samengestelde bloemen; wat we zien als een bloem, zijn meerdere bloemen bij elkaar). De rozenfamilie levert veel

vruchten: kers, appel, peer, aardbei, braam en framboos. De uit Amerika afkomstige en tot de Nachtschade behorende planten zijn aardappel, tomaat en paprika. Veldsla behoort tot de valeriaanfamilie. Alle koolsoorten en de mosterd zijn kruisbloemigen; peen, pastinaak, anijs, peterselie en selderij zijn schermbloemigen. De vlinderbloemigen leveren erwten en bonen; de lipbloemigen kruiden als thijm en marjolein en de liliëfamilie ui, prei en asperge.

Grote klaproos, *Papaver rhoeas*

De klaprozen hebben vaak grote bloemen die afzonderlijk staan aan het eind van lange bloemstelen. Voor de bloei zitten de kroonbladeren opgefrommeld in de kelkbladeren. Ze zijn aanvankelijk wit; na opengaan worden ze fel gekleurd, bij de Grote klaproos felrood met zwarte vlekken in het hart. De twee andere in Nederland voorkomende klaprozen zijn de Bleke klaproos (*Papaver dubium*) en de Ruige klaproos (*Papaver argemone*); deze groeien op dezelfde plaatsen als de Grote klaproos, maar zijn zeldzamer.

Het vruchtbeginsel is flesvormig en onvolledig in vier of meer hokjes verdeeld. Bij rijping worden de bekende zaaddoosjes gevormd; het dekseltje wordt gevormd door de stempel die met het zaaddoosje vergroeit. Bij rijpheid ontstaan er gaten tussen de stempelstralen, waardoor de zaden door beweging (b.v. wind) eruit gestrooid worden.

Het zaad van diverse soorten wordt gebruikt als "maanzaad". Als het zaad nog niet rijp is, bevat het doosje het bekende witte melksap; dit bevat alkaloiden, waaruit o.a. opium gewonnen wordt. Hiervoor wordt meestal de Slaapbol (*Papaver somniferum*) gebruikt. Vroeger werd dit sap in de pap voor kinderen gedaan om ze rustig te houden, maar dit is niet zonder risico. De klaproossoorten in ons land lijken in voorkomen en oecologisch opzicht veel op elkaar. Ze zijn afkomstig uit het Middellandse zeegebied en hebben zich als begeleiders van granen over het grootste deel van Europa verspreid. Ze hebben de slanke bouw die graanakkerplanten kenmerkt. Onkruidbestrijding en zware bemesting hebben ervoor gezorgd, dat de klaprozen als akkerplanten zijn verdwenen. Maar ze kunnen ook op andere standplaatsen voorkomen, waar de grond bewerkt is. De Grote klaproos komt het meest voor op lichte kleigronden, löss en lemig zand. De Kleine klaproos op iets voedselarmere grond en op kalkgronden.

Grote klaproos

De Ruige klaproos groeit vooral op zand, dat op geringe diepte leem- of kleihoudend is, waardoor de grond een goed vochthoudend vermogen heeft.

Bolderik, *Agrostemma githago*

De Bolderik behoort tot de anjerfamilie, onderfamilie Siline. De bloemkroon is fraai rose met lange kelktanden, die tot voorbij de kroon steken. Het is een slanke middelhoge eenjarige plant. De Bolderik is een zeer gespecialiseerde akkerplant. Hierdoor heeft ze het tot kosmopoliet gebracht, maar is ze thans tot verdwijning gedoemd, omdat ze op andere plaatsen niet kan groeien. Zolang Bolderikzaden tussen het zaaigraan bleven, was het voortbestaan van de soort verzekerd. Het zaad behoudt slechts kort zijn kiemkracht. Maar het opschonen van het zaaigoed luidde de ondergang van de Bolderik in. Het was vroeger een verwenst onkruid, vooral omdat de zwarte zaden ("githago" duidt hierop) giftig waren en, vermengd met graan, tot voedselvergiftiging konden leiden. Daarom: hoe fraai de plant ook is, het is werkelijk een schadelijk onkruid. Ze groeide vooral tussen rogge op löss en zandige klei. Tegenwoordig is de plant beperkt tot akkeronkruidreservaten. In "bloemenwei" zaadmengsels komt niet de Bolderik voor, maar wel de nauw verwante maar niet zo gespecialiseerde *Agrostemma brachylobum*.

Sommige voedingsgewassen zijn recent, andere worden al lang gebruikt. Een

Tarwe

Haver

Gerst

Rogge

voorbeeld zijn de granen. De eerste granen waren emmer en eenkorn; hieruit zijn door veredeling tarwe en gerst ontstaan.

Haver en rogge waren aanvankelijk in de primitieve akkers onkruiden, totdat men ontdekte dat ze beter groeiden in koudere gebieden en op armere gronden, waarna ze gewaardeerde voedingsgewassen werden.

Andere later ingevoerde granen zijn maïs (Mexico), rijst (een moerasplant uit Zuidoost-Azie) en gierst dat in warme klimaten groeit. Het belang van granen is gelegen in het hoge gehalte aan belangrijke voedingsstoffen voor mens en dier, het aanpassingsvermogen aan diverse klimaten en de houdbaarheid van de gedroogde zaden.

Een ander belangrijk punt is, dat in ongunstige jaren en op ongunstige plaatsen er weliswaar minder vruchten zijn, maar de kwaliteit van de vruchten constant blijft; slechts de kwantiteit, niet de kwaliteit neemt af. Een minpunt is het feit, dat het eenjarige gewassen zijn. Er moet dus altijd zaaigoed bewaard blijven. Granen hebben slechts een gering gehalte aan bepaalde aminozuren en vitaminen; dit maakt aanvulling van ander voedsel noodzakelijk.

De lange geschiedenis van de graanteelt heeft een aantal specifieke graanakkeronkruiden opgeleverd. Een deel van de huidige graanplanten had een natuurlijke standplaats in open grasvegetaties in steppengebieden, dus ook hun "onkruiden" komen uit dit milieu. Sommige onkruiden zijn ook grassen b.v. Grote windhalm en Duist. Heel sterk geldt dit voor haver en de zeer nauw verwante Ooit.

Bolderik

Andere onkruiden zijn meestal lange slanke planten, die een zelfde groeicyclus hebben b.v. Korenbloem, Bolderik en Klaproos. Behalve als granen zijn grassen ook belangrijk als grasland. De mens heeft deze graslanden gemaakt door het bos te verwijderen.

Graslanden (steppen) ontstaan op natuurlijke wijze, als het klimaat te droog is, maar ook als het te warm of te koud is, voor de vorming van bos.

Er onstonden verschillende soorten grasland: grasland waar de dieren lange tijd verblijven en de hooilanden, waar het gras gemaaid wordt om als wintervoer te dienen.

Op deze graslanden groeiden, afgezien van de grassen, veel planten; vooral de hooilanden waren in de bloeitijd een pracht. Maar de komst van kunstmest en bestrijdingsmiddelen heeft ervoor gezorgd, dat zowel graslanden als akkers cultuursteppe zijn geworden, waar behalve de gekweekte gewassen zich nog maar enkele planten kunnen handhaven.

Nu worden zowel grasland als akkerreservaten gekoesterd vanwege hun rijkdom en er wordt van alles gedaan om sommige gebieden weer in hun oude staat te herstellen.

Zo probeert men de natte graslanden aan de voet van het Bunderbos weer in de oude staat terug te brengen, maar of dat lukken zal is de vraag.

In het begin van deze eeuw waren deze graslanden in het begin van de zomer een paarse vlakte door de bloeiende orchideeën, nu is men al blij als er een paar gevonden worden.

Vogelmuur, *Stellaria media*

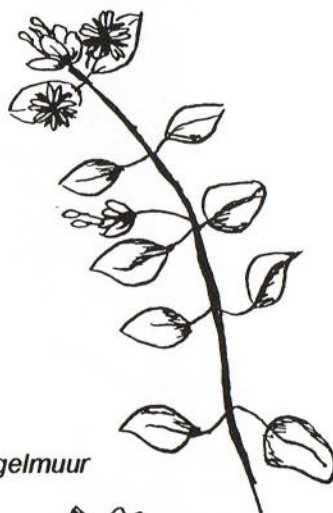
De tot de anjerfamilie behorende zeer algemene Vogelmuur is de laatste plant, die ik wil voorstellen.

De naam *Stellaria* is afkomstig van het latijnse *Stella* (ster), dit naar de in een stervorm gerangschikte bloemblaadjes. *Media* betekent midden, omdat Vogelmuur wat grootte betreft een middenpositie bij de muursoorten inneemt. Vogelmuur is alle maanden van het jaar bloeiend aan te treffen, behalve als het vriest; de generaties vormen elkaar binnen enkele weken op.

De bloemkroon is wit, de rest heeft een mooie groene kleur en de plant heeft donkere kastanjebruine zaden.

Met Straatgras (*Poa annua*) behoort Vogelmuur tot de meest succesvolle onkruiden in de gematige streken. Ze groeit op alle gronden, mits die regelmatig bewerkt worden. Vogelmuur wordt door alle dieren gegeten, zowel de bladeren als de stengel en de zaden.

Ze bevat veel vitaminen en mineralen en kan ook door de mens gegeten worden, b.v. in de sla.

Literatuur: Oecologische flora, delen 1 t/m 5.
Tekeningen: A. Duijsters.

Terugblikken in de tijd (I)

verzameld door Piet van Os, sectie Geologie

In deze serie worden uit boeken en andere geschriften een aantal interessante en voor die tijd typerende geografische en historische artikelen geselecteerd, die betrekking hebben op onze gemeente en directe omgeving. Zij geven soms een vrij algemene beschrijving van de streek of van gebeurtenissen, en soms een meer gedetailleerde lezing van zaken uit vervlogen tijden.

Het is een letterlijke weergave met af en toe misvattingen en onjuistheden, die door de moderne kennis van geografie en historie inmiddels zijn achterhaald. Wij beginnen met gedeelten van het "Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, bijeengebragt door A.J. van der Aa, onder medewerking van eenige Vaderlandse Geleerden", een totaal 23-delig werk in 1848, uitgegeven door J. Noordduyn, Gorichem.

Het beschrijft zeer minutieus in alfabetische volgorde alle bijzonderheden van elke geografisch onderwerp in het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden. Daarnaast gedeelten uit "Wandelingen door Nederland" door J. Craandijk uit 1887, een meer romantische, idyllische beschrijving van Stein en Elsloo.

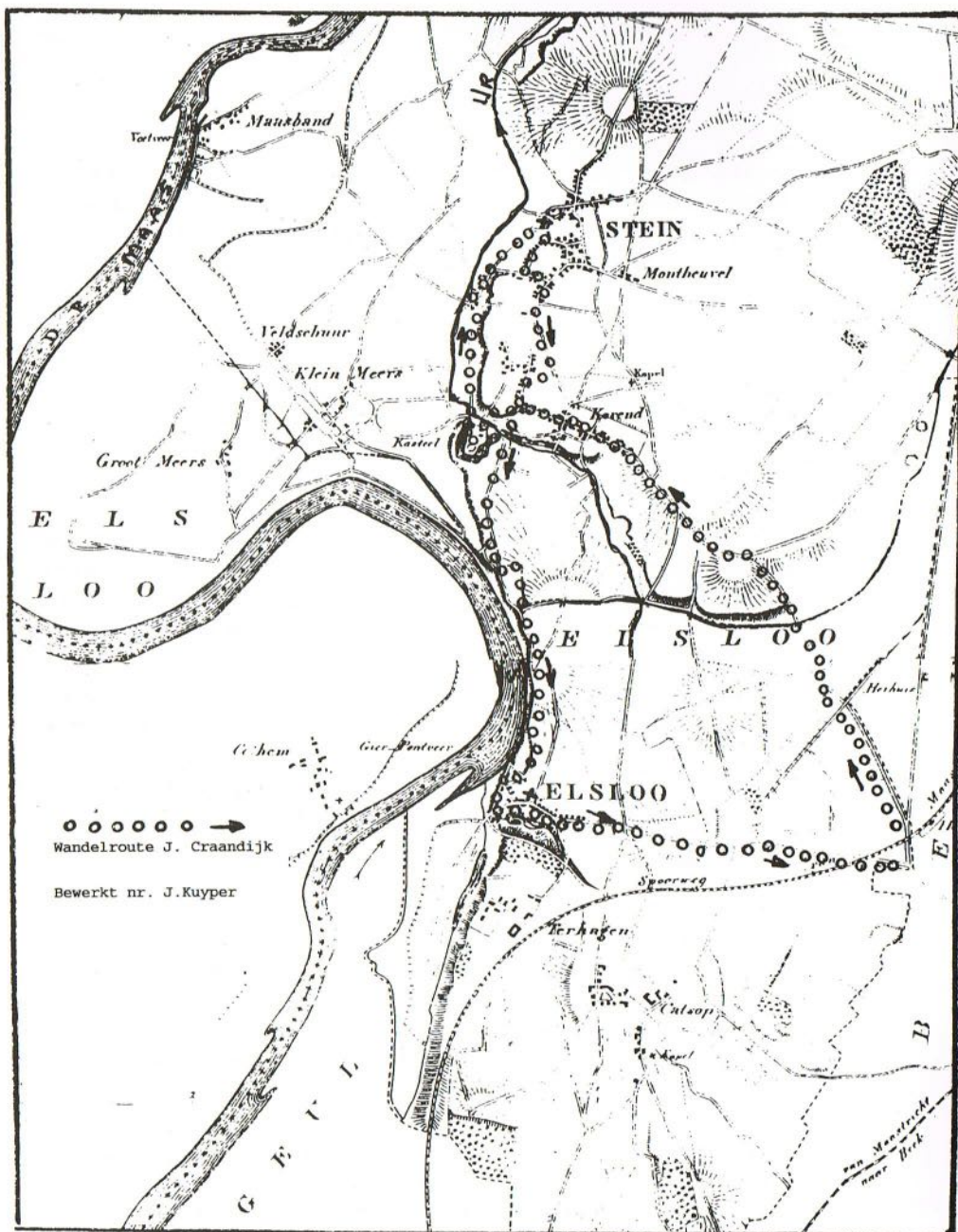
Enkele door V.d. Aa gebruikte afkortingen:

d.= dorp	geh.= gehucht	h.= huizen
arr.= arrondissement	distr.= district	kant.= kanton
kast.= kasteel	dek.= dekenaat	vic.gener.= vicaris generaal
4k.d.= 4e kiesdistrict	6m.k.= 6e militiekanton	2s.d.= 2e schooldistrict
bund.= hectaren of 10.000 vierkante meter		
v.r.= vierkante roede of are of 100 vierkante meter		
ell = ellen of 1 vierkante meter (De oppervlaktematen werden in die tijd gebruikt)		

A.J. van der Aa (1848):

BERG, d. in het voorm. hert. Gulik, prov. Limburg, arr. en 3 u. N. van Maastricht, kant. en 1.5 u. W. van Sittard en 0.5 u. N. van Urmond, aan de Maas. Men telt er 340 inw., die alle R.K. zijn, en hier eene kapel hebben, welke tot de parochie Urmond behoort.

STEIN, gem. in het Land-van-Valkenburg, prov. Limburg, distr., arr. Maastricht, kant. Meerssen (4 k. d., 2 s. d.), palende N. aan de gem. Urmond, O. aan Sittard en Beek, Z. aan Beek, W. aan de Maas. Deze gem. bevat het d. Stein, benevens de geh. Kleine-Meersch, Veldschuur en Maasbamp. Men telt er 226 h., bewoond door 315 huisgez., uitmakende eene bevolking van 1460 inw., die meest in den landbouw

hun bestaan vinden. De inw., die er op 12 na, allen R.K. zijn, onder welke 1050 Kommunikanten, maken eene par. uit, welke tot het vic. apost. van Limburg, dek. Meerssen, behoort en door eenen Pastoor en eenen Kapellaan bediend wordt. Men heeft in deze gem. eene school, welke gemiddeld door 80 leerlingen bezocht wordt.

Het d. Stein of Steyn ligt 3 u. N. ten O. van Maastricht, 2 u. N. van Meerssen, aan het beekje de Orm, door vruchtbare akkerlanden omgeven. Men telt er in de kom van het d. 206 huisgez. en 1240 inw. De kerk, aan den H. Martinus toegewijd, is een oud gebouw, met eenen hoogen toren en van een orgel voorzien. Men heeft in dit d. een kasteel, het Kasteel-van-Stein genoemd. Zie het volgende art.

Te Stein is weleer eene munt geslagen. De kermis valt op den tweeden Zondag na Pinksteren en op het feest der kerkinwijding in November. Stein (Het Kasteel-Van-), kast. in het Land-van-Valkenburg, prov. Limburg, distr., arr. en 3 u. N. ten O. van Maastricht, kant. en 2 u. N. van Meerssen, gem. en in de kom van het dorp Stein Dit kast. wordt in eigendom bezeten door Mevr. De Jaer, woonachtig te Luik.

J. Craandijk (1887):

De schrijver reist per spoor naar het station Beek-Elsloo.

....waar wij in de kleine, eenvoudige, maar nette herberg van den heer Jan Bausch den nacht willen doorbrengen.....

Na die overnachting in Beek wandelt de schrijver richting Stein via een route, waarschijnlijk zoals die op het bijgaande kaartje is aangegeven en begint dan met zijn beschrijving van het dorp:

....En over heel het liefelijk tafereeltje werpt de zon haar warmen, opwekkenden gloed. Als de bogt van de weg het aan ons oog onttrekt, naderen wij spoedig de eerste huizen van Steijn, eerst op eenigen afstand van elkander gelegen, weldra meer nevens en tegenover elkander langs den weg geschaard. En welke huizen! Twee hoofdtypen laten zich onderscheiden: kleine woningen, meest van eene verdieping, met een paar ramen aan de straat, en boerenhofsteden, met binnenplein en daaromheen gebouwde schuren....

Wat een weelderigheid van lijnen, wat rijkdom van kleuren en schakeeringen in dit zonderlinge dorp! Hier een reeks van hoeven, met de schuren van leem en vlechtwerk en verweerde mergelblokken rondom de mestvaalt, waar 't wemelt van kippen en varkens.

Daar armoedige stulpen, met half ingezakte daken en deuren, waarheen een ruwe trap van opgestapelde steenen leidt. Ginds wat knapper geveltjes, waar het lakmoes den boventoon voert. Straks een

flinke pachthof, met sterke, steenen poort, maar verweloos en verwaarloosd als de rest.

Elders wonderlijke getimmeren van latten en planken, met mos begroeid en met spichtig gras op het schuine dak. Wat mengeling van wit en geel, van grijs en bruin, van groen en zwart, van blaauw en rood, in alle denkbare nuances. Wat bochtige bemoste rieten daken, wat hellende muren, wat scheve vensters.

Wat verwarring van blaauw gekielde boeren, bonte runderen, zwaar getuigde paarden, bloeiende vlierstruiken, sierlijk neerhangende wingerdranken, verwilderde hagen, krachtige esschen, oogstwagens en landbouwwerktuigen, kinderen en huisdieren. Wat overvloed van geestige binnenpleintjes, scherp door het invallende zonlicht verlicht. Wat donkere zijwegen, onder het digte loofgewelf afdalend van de hoogte. Wat blinkende en stralende waterpoelen, waar het vee zijn dorst komt lesschen.

Zeker, wat wij netheid noemen, is schaarsch in Steijn te vinden! Als er welvaart is, dan wordt dat aan de gansche lange dorpsstraat niet openbaar. Bij de gedachte, om hier in een van die huizen te wonen, zelfs om in den zomer hier eenigen tijd te vertoeven, zouden wij huiveren. Maar schilderachtig in hooge mate is het wonderlijke dorp....

Daarna wandelt de schrijver in de richting van het kasteel van Stein en verhaalt in gloedvolle taal de geschiedenis van de Heren van Steijn met een beschrijving van de ruïne, het veertig jaren oude herenhuis en de geschiedenis van de bewoners van het vroegere kasteel. Hij verhaalt o.a. van de Brederode's, de fam. van Bronkhorst, de Merode's en de "schandelijke gebeurtenissen tijdens de Kinsky's met het bekende verhaal van de zg. "vadermoordenaar":

....In den kerker van het slot had echter de woesteling zijn misdaad niet geboet, maar sedert had hij het huis verlaten en als een vagebond had hij met een Joodsche deerne rondgezworven, ja zelfs, zooals 't gerucht liep, had hij het Joodsche geloof aangenomen. Bij testament werd deze jonker, die zozeer zijn geslacht onteerde, door den beleedigden en vergramden vader ontferd....

Dan vervolgt hij zijn weg naar de oude kerk van Stein:

....Langs den grooten vijver voor het kasteel stijgen wij naar de hooggelegen kerk, wier koor en toren, van mergelsteen gebouwd, de teekenen van vrij hoogen ouderdom dragen....

Hierna op weg richting het plateau van de Scharberg richting Elsloo:

.... en weldra beklimmen wij het plateau, waar wij in het lommer van eenige eerwaardige iepen en in 't genot van een frissche koelte ons verkwikken met het heerlijk uitzicht, dat zich over het bloeiende Maasdal

voor ons, over de golvende, vruchtbare hoogvlakte nevens ons, over de verre boschrijke valleijen achter ons opent.

De statige rivier aan den voet van den steilen berg vormt hier de grens van ons land. Aan de overzijde is het Belgisch grondgebied. Hoogten zien wij daar niet, maar bouwakkers en weiden, met boschjes en kerktorens en de veerhuizen aan den oever, die over Steijn en Elsloo de gemeenschap met Nederland onderhouden.

Boven het bosch aan deze zijde rijst de slottoren van Steijn nog als van ouds omhoog, als de wachter die den omtrek overziet en aan den anderen kant der bogt door de Maas gevormd, springt het geboomte van Elsloo met het kerktorentje vooruit, als een voorpost, die den stroom bewaakt....

Niet al te dicht aan den kant! Het houweel der grindgravers brak de wanden af, tot zij als regte muren naar beneden liepen. Een brok kan loslaten en gij stort hulpeloos in de diepte....De landstreek herinnert ons aan den Veluwezoom, waar, evenals hier, de rivier zich slingert langs de heuvels....

A.J. van der Aa :

ELSLOO, gem. in het Land van Valkenburg, prov. Limburg, distr. en arr. Maastricht, kant. Meerssen (4 k.d., 6 m.k., 2 s. d.); palende N. aan de gem. Beek, O. aan Spaubeek, Z. aan Geul, W. aan de Maas, die haar van Belgisch Limburg scheidt. Deze gem. bevat het d. Elsloo, benevens de geh. Katsop en Terhage. Ook heeft men er een kast., het Huis-Te-Esloo geheeten (zie volgend art.). Zij beslaat eene oppervlakte van 653 bund., telt 252 h., bewoond door 252 huisgez., uitmakende eene bevolking van 1100 zielen.

De inw., die op een na, alle R.K. zijn. maken hier eene parochie uit, welke tot het vic. gener. van Limburg, dek. Meerssen, behoort, en door eenen Pastoor en eenen Kapellaan bediend wordt.

De enkele Herv., die hier woont, wordt tot de gem. van Beek-en-Geul gerekend. De gem. Elsloo was vroeger eene heerl., welke door sommigen voor eene rijksheerlijkheid gehouden werd. Ook beweerde de Keurvorst van den Palz, in het jaar 1700, dat hem de opperheerlijkheid Elsloo toekwam, maar de toenmalige bezitter begaf zich onder beschrijving van de Algemeene Staten der Vereenigde Nederlanden, die, den 31 Augustus 1711, verklaarden, dat deze plaats, van overoude tijden af, een leen van Braband is geweest, en dat men zich van de vonnissen aldaar, op het leenhof van Valkenburg en niet op

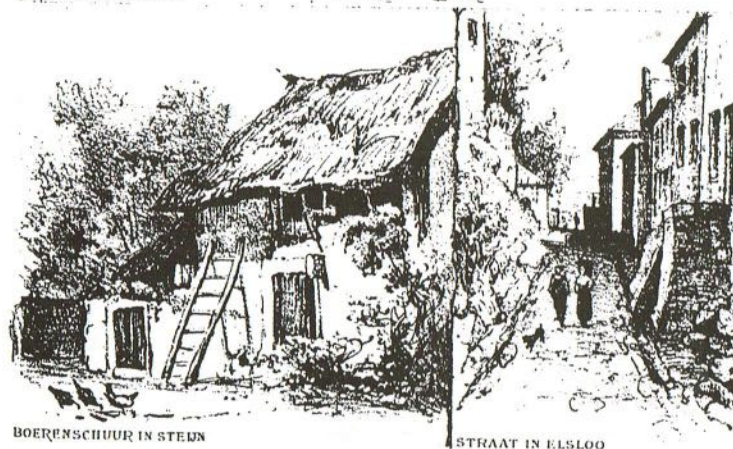
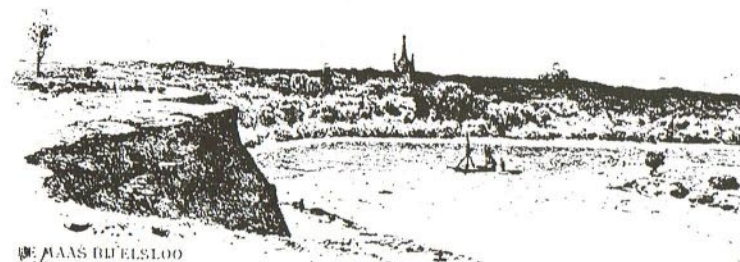
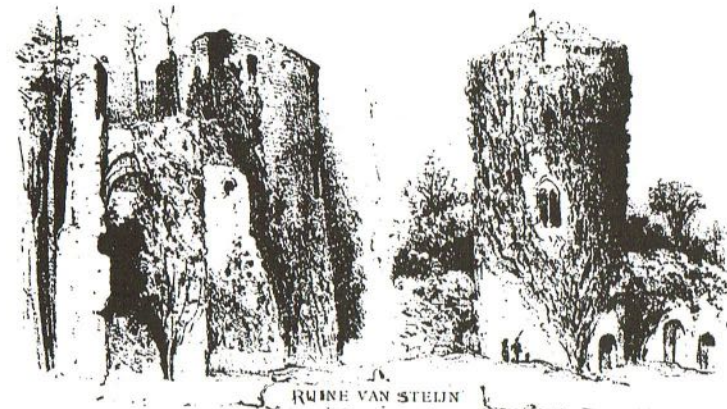
het geregt van Aken moest beroepen. In het jaar 1723 werd deze verklaring andermaal gedaan.

Ook hebben de Algemeene Staten het regt op Elsloo aan zich gehouden, ter gelegenheid van de inkwartiering van het keizerlijke leger, in het jaar 1736. Intusschen droeg deze heerl. in geene beden of andere landslasten. Bij de verdeling van het jaar 1661, bleef Elsloo onverdeeld, alzoo de Staten des lands van Valkenburg, met den Heer van Elsloo in geschil lagen, dat toen voor den Raad van Brabant, te Brussel onafgedaan hing.

Men treft in deze gem. nog eene plaats aan, HOORST genaamd, waar vroeger eene schans gelegen heeft. Het d. Elsloo, Eslo, Esen of Ezen, ligt 2 u. N. van Maastricht, 1 u. N. ten W. van Meerssen, aan de Maas. Het d. Elsloo is in de oude geschiedenis bekend onder den naam van Hasloe, Haslou of Haslon, waar de alles verwoestende Noormannen, onder de bevelen van Godfried en Siegfried, Vorsten van het Koninklijk Deensche bloed, zich in 881 nedersloegen, die het twee en een half jaar in bezit hielden, terwijl zij van hier de omliggende dorpen en streken verwoestten en plunderden, telkens met hunnen buit naar Elsloo terugkeerende.

De Belgen zonden een gezantschap naar Karel den Dikke, Koning of, zo men wil, Keizer van Germanië, die in Italië was, met verzoek om hun te hulp te komen. Deze voldeed aan hun verzoek, en op weg een talrijk leger op de been gebracht hebbende, sloeg hij, in de maand Julij, het beleg voor Haslou. Nadat hij hier twaalf dagen gelegerd was, ontstond er den 21 dier maand, een zwaar onweder, waardoor, volgens sommigen, de muren van Haslou zoodanig geschokt werden, dat zij omstortten, en de Noormannen zich genoodzaakt zagen, tot een verdrag te komen en af te trekken.

Anderen willen, dat de Vorst, er niet dan door middel van zijne schatkist in slaagde, om hen tot den aftogt te bewegen. Het d. Elsloo schijnt in vroeger tijd veel uitgestrekter geweest te zijn dan heden. De Maas heeft er eene geheele straat, de Jodenstraat genaamd, omdat zij uitsluitend door Joden bewoond werd, benevens een oud slot, waarvan men nog voor tien jaren de grondslagen heeft kunnen zien, weggespoeld. De omliggende tuinen en weiden leveren ook nog blijken op, dat er huizen gestaan hebben. De kerk is aan den H. Augustinus toegewijd. De groote klok, in den torende hangende, is bijzonder merkwaardig wegens haren fraaijen vorm en gieting, alsmede wegens haren ouderdom. Daarin zijn, behalve een christusbeeld, hangende aan het kruis, met daaronderstaande St. Jan en Maria, ook nog drie

Druk van Joh. Enschedé & Zn.

verschillende muntstukken of medailles gegoten, waarschijnlijk door de vorige Heeren van Elsloo geslagen. Op de klok leest men:

Dit is der gemeente klok van Elsloo ✚ anno
millena quater c octogena in mensis may fuerat
fusaq campana hoc Tunctis grata Marie nomen
michi data de Venlo fecit Johannes mi bene fecit.

hetwelk zal beteekenen: dit is de klok der gemeente Elsloo, in het jaar 1480, in de maand Mei, is deze klok gegoten, dank zij daarvoor de gezamenlijke ingezetenen, de naam van Maria is mij gegeven, Johannes van Venlo heeft mij wel gemaakt.

De dorpschool wordt gemiddeld door een getal van 70 leerlingen bezocht. Er bestaat in Elsloo nog een oud klooster, dat, naar men wil, in het jaar 1014 zoude gesticht zijn.

Het wapen dezer gem. bestaat uit twee arenden.

Elsloo (Huis-Te), kast. in het graafs. Valkenburg, prov. Limburg, arr. en 2 u. N. van Maastricht, kant. en 1 u. N. ten W. van Meerssen, gem. en W. van Elsloo, tegen dit d. aanpalende.

Het beslaat, met de daartoe behorende gronden, 338 bund. 52 v.r. 62 v. ell. en wordt thans in eigendom bezeten en bewoond door den Graaf Charles de Geloes.

J.Craandijk :

....Om in het dorp Elsloo te komen, moeten wij dalen. Een smal voetpad in een diep, wild ravijn, met allerlei struiken begroeid, brengt ons langs stukjes bouwland en kampjes wei, langs stille waterpoeltjes, en geele rotskanten te midden der verward dooreengeworpen huizenmassa, die het dorp uitmaakt.

Een deel van Elsloo is gebouwd op den vlakken top der rots. Daar vinden wij de nieuwe kerk, met haar' nuffigen toren, wiens vier kleine hoektorentjes zijn versierd met ronde bollen, waarvoor de bouwmeester zeer vernuftig lampenballons schijnt gekozen te hebben. Daar vinden wij ook nog een hoog en stevig brokstuk der oude kerk, van mergelsteen gebouwd.

Daar vinden wij de school en een aantal woningen van allerlei vorm en kleur en een menigte open plekken, werven, tuinen, straatjes en wegen. Aan de eene zijde loopt de rotswand steil naar beneden, en zijn wij

afgedaald in den diepen, hollen weg, dan zien wij tamelijk hoog boven ons de huizen, aan de steilte hangend of op den rand der rots opgetrokken, en aan de overzijde der zonderlinge straat groote en kleine, grijze en geele huizen met groene luiken, roode daken, hooge ruwe steenen trappen, tegen de helling van den berg....

't Ziet er hier weer gansch anders uit, dan in Steijn, maar ook hier vormen de afwisselende lijnen en de rijke kleurschakeringen een hoogst schilderachtig geheel, verlevendigd door de kinders, die er spelen en de vrouwtjes, die er bij een bron in de diepte hun wateremmers komen vullen....

Niet als de fiere burgttoren van Steijn, overziet het kasteel van Elsloo van een' hoogen heuvel den omtrek. 't Is gebouwd in de vlakte, aan den voet der welig begroeide bergen.... Als een vrij groot, maar gewoon huis, met een hoog dak tusschen twee trapgevels, vertoont het niet veel, dat aan den luister van een' overouden ridderburgt herinnert. 't Is trouwens ook geen overblijfsel van het voormalig kasteel der Heeren van Elsloo, wier naam reeds in den aanvang der 13de eeuw met eere wordt genoemd onder de edelen, die ter kruisvaart togen....

Jacobus Craandijk vervolgt dan zijn verhaal met de beschrijving van het eertijds roemruchte slot in de Maas, dat door de opdringende rivier met de kerk en vele huizen verloren is gegaan; van de keizers en koningen die het hebben bezocht; van de Noormannen; van Winand van Catsop met het "vliegend" paard uit Palestina:

... Hun, die hem niet gelooven wilden, voorspelde hij o.a., dat op zijn graf rozen zouden bloeijen en nog moet de pastorietaan van Elsloo, waar zijn gebeente rust, met de schoonste rozen uit den ganschen omtrek prijken....

Craandijk wandelt daarna onder onder beschrijving van de Dorpsstraat en de verdere weg naar Beek terug en eindigt zijn verhaal over Stein en Elsloo met:

.... En te Beek wacht ons de overvloedige maaltijd, waarmede wij ons tot onze wandeling over de hoogten naar Valkenburg voorbereiden.

A.J. van der Aa :

URMOND, gem., voorheen tot het hert. Gulik behoord hebbende, thans prov. Limburg, distr. en arr. Maastricht, kant. Sittard (7 k. d., 6m. k., 4 s. d.); palende N. aan de gem. Obbicht-en Papenhoven, O. aan Sittard, Z. aan Stein, W. aan de Maas. Deze gem. bevat de d. Urmond en Berg, benevens een afzonderlijk liggend huis; beslaat, volgens het kadaster, eene oppervlakte van 541 bund.. 56 v.r. 95 ell. waaronder 492 bund. 77 v.r. 65 v. ell. belastbaar land; telt 225 h., bewoond door 225 huisgez.,

uitmakende eene bevolking van 1080 inw., die meest in den landbouw hun bestaan vinden, doch onder de inw. zijn mede vele schippers, waarbij bekwame stuurlieden; voor de fransche overheersching was dit de hoofdtak van bestaan der ingezetenen.

Ook wonen er vele mandemakers en kooplieden in specerijen en steenkolen. De inw., die er, op een zestigtal na, allen R.K. zijn, onder welke 730 Communicanten, maken de par. van Urmond en Berg uit, welke beide in deze burg. gem. eene kerk hebben.

De Herv., die er ongeveer 50 in getal zijn, behooren tot de gem. van Urmond-en-Grevenbicht.

De 8 Isr., die er wonen, behooren tot de ringsynagoge te Maastricht. Men heeft in deze gem. eene school, te Urmond, welke gemiddeld door een getal van 120 leerlingen bezocht wordt. Het d. Urmond ligt 3 u. N. van Maasstricht, 1.5 u. Z.W. van Sittard.

Men telt er, in de kom van het d., 152 h. en 600 inw. Het schijnt zijn naam te ontleenen van Eur, een beekje, dat bij het oude kasteel van Stein ontspringende eenige ellen verder eenen graanmolen in beweging brengt, en zich bij Urmond in de Maas ontlust, alwaar het eene welingerigte en doelmatige scheepshaven vormt, zijnde een der beste en veiligste van de Maas, vandaar dat men oudtijds de Vrijheid Eurmond schreef. Urmond is met opgeworpene aarden wallen omringd, en de huizen zijn geregeld aan elkander gebouwd.

Van de voormalige drie hoofdpoorten is er eene nog slechts gedeeltelijk aanwezig. De inw., die voor het meerendeel R.K. zijn, onder welke 400 Communicanten, maken eene par. uit, welke tot het apost. vic. van Limburg, dek. van Sittard behoort, en door eenen Pastoor bediend wordt.

De kerk, aan den H. Martinus toegewijd, is een vrij goed gebouw, met eenen geheel neuen toren, doch zonder orgel. De kerk der Herv. is een klein fraai gebouw, met eenen toren, doch zonder orgel.

De kermis valt in den eersten Zondag in Julij.

URMOND-EN-GREVENBICHT, kerk. gem., prov. Limburg, klass. van Maastricht, ring van Heerlen. Deze gem. heeft eene kerk te Urmond, en telt ruim 170 zielen, onder welke 110 Ledematen. Het beroep van den Predikant is eene koninklijke collatie.(= het recht om predikanten te benoemen)

Bronnen:

A.J. van der Aa, "Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden", 1848.

J.Craandijk, "Wandelings door Nederland", 1887.

Ontmoeting met het verleden

H. Rouvroye, sectie Geschiedenis en Genealogie

In de nacht van 30 op 31 mei 1942 stortte op de hoek van de Julianastraat en de Schoolstraat een Engelse bommenwerper neer, die was ingezet in de eerste aanval met 1000 bommenwerpers op Keulen. Zie hierover Heemkundesnipers nr. 8.

Tot 1981 bleef het een raadsel om welk vliegtuig en welke piloot het hier ging. Het raadsel kon worden opgelost, nadat de toenmalige burgemeester J. van der Woude een brief ontving van een voormalig lid van de bemanning van het betreffende vliegtuig, die om informatie vroeg. Nadat de burgemeester de brief aan mij had doorgegeven met het verzoek om contact te maken met de schrijver, volgde een uitgebreide briefwisseling, waaruit bleek dat het ging om de staartschutter Lesley Read.

Links Fl. off. Geoff Hughes, rechts zijn broer die officier was in het leger

Hij wist uit een advertentie in een vaktijdschrift, dat zijn vliegtuig in Elsloo was neergestort. In de advertentie was dit vermeld door een Engelse verzamelaar. Deze beschikte over het rapport van de Duitse luchtdoelartilleristen, die met hun geschut op de steenberg van de Staatsmijn Maurits stonden en die nog 41 granaten hadden verschoten op het brandende vliegtuig. In het rapport stonden de namen vermeld van 5 leden van de bemanning die direct waren gevangen nadat ze het vliegtuig hadden verlaten, te weten:

1) Pilot-Officer Geoff Hughes, de piloot, 2) Sgt. B. C. Whittle, 3) Fl. Sgt. R. Baker, 4) Fl. Sgt. R. V. C. Baker, 5) Fl. Sgt. Lesley Read. Het zesde bemanningslid, Sgt.

F. Greensides, werd door Jac. Odekerken en Sjeng Pesch in de Heide opgevangen en verstoppt. Na enige uren besloot Greensides zich aan de vijand

over te geven en in krijgsgevangenschap te gaan. Via Lesley Read kwam contact tot stand met de ex-piloot Geoffrey Hughes.

Na het overlijden van L. Read in 1984 ging ook het contact met de piloot verloren.

In mei van dit jaar kwam via de V V V van Maastricht het verzoek binnen om de inmiddels 80-jarige ex-piloot Geoffrey Hughes te ontvangen, hem op de crashplaats te brengen en in te lichten over de gebeurtenissen van die donkere nacht in 1942. Op 2 juni was het zover en kon hij kennismaken met Elsloo en de crashplaats.

Bij deze gelegenheid vertelde hij over zijn ervaringen in de Tweede Wereldoorlog. Bij het uitbreken van de oorlog bevond hij zich in opleiding voor bommenwerperpiloot. In augustus 1940 maakte hij zijn eerste vlucht naar vijandelijk gebied, en op de verjaardag van Koningin Wilhelmina op 31 augustus 1941 werd hij belast met het uitwerpen van zakjes thee boven het westen van Nederland. Er werden 75.000 zakjes thee uitgestrooid. Door hun kameraden werden de piloten, die hieraan deelnamen, "Teabombers" genoemd.

Zakje thee dat op 31 augustus 1941 boven West-Nederland werd afgeworpen

de ervaren mannen doorgegeven aan de aspirant-bemanningsleden en aldoende werden de bemanningen geoefend en aaneengesmeed tot een team, dat volledig op elkaar was afgestemd en geschikt voor zijn taak. Na een kort verlof

Na het volbrengen van 36 bombardementsvluchten in een verouderde bommenwerper van het type Handley Page Hampden werd hij, zoals dat gebruikelijk was, in april 1942 overgeplaatst naar de operationele trainingsunit 25 op het vliegveld Finningley. In deze OTU 25 werden de aspirant-bommenwerperpiloten die de elementaire vliegeropleiding achter de rug hadden door ervaren mannen vertrouwd gemaakt met de vliegtuigen die ze zouden gaan bemannen en welke technieken ze moesten toepassen om vijandelijke nachtjagers te ontlopen of te ontsnappen aan zoeklichten.

Ook de techniek van het bommenwerpen, het schieten bij nacht, en de navigatie werden door de

werd Geoff Hughes op 30 mei 1942 bij zijn commandant geroepen, die hem mededeelde dat Keulen het doel zou worden van een aanval met 1000 bommenwerpers; dat om dat getal te bereiken ook bommenwerpers van OTU 25 zouden worden ingezet, en tevens dat hij was aangewezen om een van die bommenwerpers te vliegen. Op de vraag, welke bommenwerper hij dan moest vliegen, antwoordde de commandant: "Dat is de Vickers Wellington L7802". Hughes zei toen: "Maar commandant, ik heb tot nu toe alleen Hampdens gevlogen". Het antwoord was: "Het is nu bijna 9 uur en ik geef je tot 12 uur de tijd, dan moet je de Wellington kunnen vliegen". Hierna werd hij aan zijn bemanning voorgesteld, die geheel bestond uit oude rotten die ook al 36 vluchten achter de rug hadden. Na drie uur vliegen kon hij de Wellington besturen, die vergeleken met de oude Hampden een stuk moderner was en makkelijker te bedienen.

De vlucht die avond naar Keulen verliep goed, totdat op de terugweg boven Limburg een Duitse nachtjager de linkermotor in brand schoot. De pogingen om de brand te blussen mislukten en het vliegtuig werd een makkelijke prooi voor het luchtdoelgeschut. Geoff Hughes gaf zijn bemanning het bevel om het vliegtuig te verlaten en sprong zelf als laatste uit het als een fakkel brandende toestel. Greensides, die als eerste sprong, kwam in de Hei terecht en Geoffrey Hughes als laatste in de Graetheide, de anderen landden hiertussenin. Hughes werd door een politiemannetje aangehouden die de Duitse politie waarschuwde. Deze haalde hem per motorrijwiel met zijspan op en bracht hem naar Maastricht. De overigen werden door personeel van het luchtafweergeschut gevangen genomen en naar Geleen gebracht, waar ze werden opgesloten in het gebouw van de "Warncentrale" voor vliegtuigen aan de Raadhuisstraat. In de middag werden ze samen per bus met bewaking op transport gesteld naar Amsterdam; deze stad werd pas bereikt nadat men in Utrecht had overnacht. Na registratie werden ze per trein overgebracht naar Frankfurt, waarbij ze een bewakingsdetachement van 40 man meekregen. Dit veroorzaakte bij de Britten enige hilariteit, die echter na het bereiken van het station van Keulen zeer snel verdween, toen de burgers van de stad ontdekten dat er Engelse piloten werden vervoerd die twee nachten daarvoor hun stad hadden gebombardeerd. Dank zij het escorte werden ze niet door de woedende burgers gelynt!

Na aankomst in Frankfurt werden ze ondervraagd; Geoffrey Hughes werd als officier van de anderen gescheiden. De onderofficieren werden in een onderofficierenkamp gebracht en bleven hierin tot het einde van de oorlog. Hughes werd naar het bekende officierenkamp Stalag Luft III gebracht. Hij werd bij de Engelse kampoudste gebracht die hem na ondervraging en observatie, vertelde dat er binnen het kamp een grote ontsnappingspoging werd voor-

bereid, waaraan hij moest meewerken zonder er t.z.t. aan te kunnen deelnemen. Zijn taak werd het verzamelen van zilverpapier van sigarettenverpakkingen en repen chocolade, die de gevangenen via het Rode Kruis ontvingen. Na het zilverpapier in smalle repen te hebben gesneden moest hij ze, na ze te hebben verwarmd, tot draden draaien en op lappen stof Duitse adelaars borduren die door de ontsnappers op namaakuniformen konden worden genaaid.

Op 24 maart 1944 was alles gereed en beschikte men over voldoende acceptabele uniformen en burgerkleden. Een groot aantal gevangenen ontsnapte via een tunnel; de meesten werden door de Duitsers gegrepen en doodgeschoten. Slechts drie mannen bereikten Engeland. Onder deze drie was Bob van der Stok, die op zijn weg naar Engeland in Geulle over de Maas werd gebracht. Geoff Hughes werd uiteindelijk door de Russen bevrijd en was einde mei 1945 weer thuis.

Tijdens zijn bezoek aan Elsloo vertelde hij, dat hij nooit bezorgd was geweest over het lot van zijn bemanning, maar dat hij zich jarenlang zorgen had gemaakt over het lot van de mensen die mogelijk zouden zijn getroffen door zijn vliegtuig. Hij was zeer opgelucht, toen hem bleek dat er slechts twee lichtgewonden waren gevallen bij de crash. Na de voor iedereen emotionele ontmoeting vertrok Geoffrey Hughes terug naar Engeland waar hij samen met vele kameraden in een tehuis voor oud-RAF-piloten woont. Wij wensen hem een goede oude dag toe!

V.l.n.r. : mevr. Bronkhorst VVV, Peter Hughes, Harry Rouvroye, mevr. P. Hughes en Geoff Hughes op het kruispunt Julianastraat

De oprichting van de Boerenleenbank in Elsloo

F. van der Bruggen, sectie Geschiedenis en Genealogie

Nauwelijks anderhalve eeuw geleden was Nederland een agrarische gemeenschap. Dat gold zeker voor Limburg en dan vooral in de dorpen zoals Elsloo. Het merendeel van de bevolking was boer of werkte als knecht of als dagloner bij een boer; anderen werkten als ambachtslieden t.b.v. de agrarische bedrijven. Deze bedrijven waren over het algemeen klein; de meesten van deze boeren zouden wij nu keuterboertjes noemen.

Nu deden zich in het laatste kwart van de vorige eeuw belangrijke ontwikkelingen voor. Allereerst rezen er voor de kleine boeren grote problemen: door de toename van de landbouwproductie in het buitenland (Frankrijk, Oekraïne, later ook de V.S. en Canada) en de grotere mogelijkheden van transport konden granen en vlees goedkoper worden ingevoerd, waardoor de Nederlandse boer te maken kreeg met een inkomstendaling. Maar anderzijds steeg door de toegenomen welvaart en de betere hygiënische omstandigheden de bevolking van ons land en onze provincie snel. De keuterboer zou zich dus kunnen ontwikkelen tot "producent van agrarische producten". Dat beloofde hem en zijn gezin meer welvaart, maar hij moest dan wel de middelen hebben om zijn bedrijfje te vergroten en te intensiveren; m.a.w. hij had geld nodig om te investeren. Tot dan toe had de boer voor aanschaffingen en uitbreidingen wel kunnen lenen, waarbij zijn voorkeur ernaar uitging te lenen bij een notaris. Maar als het hem slecht ging en hij geld nodig had, zonder dat hij zekerheid kon stellen, moest hij zich wenden tot een vermogende particulier, die dan wel een hoge rente vroeg.

Een andere ontwikkeling in de jaren rond 1890 tot 1910 droeg bij tot oplossing van enkele economische en sociale problemen. Nadat in de Franse Tijd en de halve eeuw daarna vele vormen van verenigings- en gemeenschapsleven waren afgebroken (bijv. de gilden), ontstond in de 70'er jaren van de vorige eeuw een sociale beweging om weer te komen tot gemeenschappelijke voorzieningen, steunend op verenigingen van de burgers zelf. Geïnspireerd door enerzijds de Franse utopisch socialistische als Saint-Simon en Fourier, anderzijds door sociaal-voortuitstrevende liberalen in Nederland kwamen economische samenwerkingsverbanden, zoals coöperaties, tot stand.

De coöperatieve beweging kreeg een vaste wettelijke basis door de eerste Wet op de Coöperatieve Verenigingen van 1876. Aanvankelijk richtten de coöperaties zich op het gezamenlijk produceren of inkopen van goederen.

In Pruisen hadden zich dezelfde ontwikkelingen voorgedaan, soms wat eerder dan in onze contreien. Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818 - 1888), burge-

meester van een drietal kleine dorpen bij Koblenz, kwam op het idee de gedachte van de coöperatie ook te gaan toepassen op het verstrekken van kredieten voor investeringen in de landbouw. In 1868 kwam zo in Heddersdorf de eerste "Darlehenskasseverein" tot stand, die zich ten doel stelde aan boeren tegen een schappelijke rente gelden te lenen. Die gelden zou de Kasse verzamelen door de boeren te bewegen hun individuele spaargelden in te leggen bij hun eigen bank; de boeren waren immers lid van de coöperatieve vereniging, waarvan de bank uitging. De gedachte sloeg aan, want de banken kregen het vertrouwen van de boerenbevolking, omdat zij zowel territoriaal als functioneel een beperkt en duidelijk gebied bestreken, namelijk het eigen dorp en het verstrekken van leningen aan dorpsgenoten.

Later werden, in dankbare herinnering aan hem, de banken genoemd naar Raiffeisen. (nb. Anders dan wij in Nederland gewend zijn, legt het Duits de klemtoon in deze naam op de eerste lettergreep, tot welke lettergreep ook de f-klank behoort.) Ook in Nederland waren de problemen bij het verkrijgen van kredieten voor investeringen groot; hier won dan ook de coöperatieve gedachte terrein. De eerste "landbouwkredietcoöperatie" in ons land werd in 1898 opgericht. In hetzelfde jaar kwamen ook al de twee centrale coöperaties, waarbij boerenleenbanken en Raiffeisenbanken zich konden aansluiten, tot stand: de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank te Utrecht en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven. Bij eerstgenoemde centrale sloten zich de banken in Noord-Nederland, vooral van protestantse signatuur, aan (vanuit onze provincie alleen die te Sevenum); bij de centrale bank te Eindhoven de zuidelijke, meest rooms Katholieke coöperaties. Deze centrale banken stimuleerden uiteraard de totstandkoming van plaatselijke banken, waarbij echter het initiatief van de bevolking zelf moest uitgaan.

In de Limburgse dorpen waren het twee beroepsgroepen, die op allerlei gebied initiatieven namen: de onderwijzers en de priesters. In Stein namen Pastoor Portz en de onderwijzer L.Goossens het voortouw in 1908, waarbij zij konden voortbouwen op een in 1903 tot stand gekomen onderlinge vee-verzekering, die ook gezamenlijke inkoop van kunstmest en veevoer beoogde. Voor Elsloo en Meers was het "meister" M. Hennissen, die enkele belangstellenden bijeenbracht en de inspecteur van de Centrale Boerenleenbank te Eindhoven uitnodigde om doel en activiteiten van zo'n bank uiteen te zetten. De gebeurtenissen, die toen leidden tot de oprichting van de bank, worden in bijgaande notitie van de (fraaie) hand van F.Lenssen, eerste directeur (voorzitter/secretaris van het bestuur) van de bank, beschreven: lezing van de heer Verbeten op 30/8/1908; enkele dagen later het opstellen van de statuten en aanvraag Koninklijke Goedkeuring; KB van 29/10/08; oprichting van de bank (d.w.z. het begin van de activiteiten nadat in een reglement bepalingen over het on-

tvangen en uitlenen van gelden waren omschreven) op 6/1/09. Op die datum werden volgens de notulen van de Algemene Vergadering als bestuursleden gekozen: F.Lenssen, directeur, M.Janssen (Meers), A.Goossens (Meers), J.Lenssen en J.Paumen. In de Raad van Toezicht namen plaats M.Hennissen, president, J.L.van Mulken en L.Goossens. Pastoor Thissen werd als geestelijk adviseur aan het bestuur toegevoegd; in de notulen van een algemene vergadering van enkele jaren later staat vermeld, dat hij "eene stichtende reede hield".

Tijdens de oprichtingsvergadering werden, zoals gezegd, in een reglement bepalingen opgenomen over het financieel beheer, het verlenen van leningen aan leden (hoogstens F.500,- aan dezelfde persoon, met toestemming van de Raad van Toezicht maximaal F.1.000,-); minimale inleg van spaargelden F.25,-; rente voor ingelegde gelden 3%, voor uitgegeven leningen 4% enz. Bij leningen moest door het lid een borg worden gesteld; blijkens de oude notulen stond men vaak wederzijds borg voor elkaar als twee leden tezelfdertijd een aanvraag indienden. Het schijnt, dat dit niet tot problemen heeft geleid. De eerste uitgegeven lening bedroeg F.100,- "voor de aanschaf van eene koe"; de looptijd van de lening was 1 jaar. De spil van het bankbedrijf was de kassier, bij wie de spaargelden en de aanvragen voor leningen binnenkwamen. Hij ontving voor zijn bemoeiingen een kleine, in de loop van de jaren geleidelijk stijgende vergoeding.

De eerste kassier, Willem Voncken, een van de oprichters van de bank, bleef in functie tot 1950, dus ongeveer 31 jaar lang. Trouwens, ook in de samenstelling van het bestuur kwamen gedurende lange tijd weinig of geen wijzigingen voor. De heer Voncken hield kantoor aan huis, t.w. Raadhuisstraat 31 (nu "De Bourgondische Hoeve"). De eerste jaren van het bestaan van de bank werden de zittingen van de kassier gehouden op zondagmorgen na de hoogmis. Op 1 april 1950 droeg W.Voncken het kassierschap over aan F.Odenkerken, zijn buurman. Ook deze bleef lang in functie, namelijk tot in 1966, toen hij werd opgevolgd door H.J.M.Bosch, die directeur van de bank werd. Hij hield nog twee jaar kantoor in een woonhuis totdat eind 1967 het huidige pand aan de Stationsstraat werd betrokken. Dit pand is sindsdien enkele malen ingrijpend verbouwd. In Meers werd tot in 1972 eenmaal per week zitting gehouden in het wijkgebouw van het Groene Kruis; daarna werd het bijkantoor aan de Kerkstraat in gebruik genomen.

Ook de functie en daardoor tevens de sfeer van de activiteiten van de bank waren aan grote wijzigingen onderhevig. Tot rond 1950 was de Boerenleenbank Elsloo echt een bank voor de boeren in het dorp: de bank beperkte zich tot het verstrekken van leningen aan agrariërs en het daartoe beheren van hun spaartegoeden. In de vijftiger jaren werden de activiteiten uitgebreid tot die

Oprichting der Boerenleenbank te Elsloo

Den Heer M. Hennipfen komt de eer toe, de
stichter te zijn van de thans bestaande Boerenleen-
bank. Doordrongen van het groote nut van
deze instelling, had hij reeds geruimen tijd na
overleg met eenige kennissen uit het dorp en
met de Ew. Geestelijken, briefwisseling gehou-
den met den Inspecteur der Centrale Bank
te Eindhoven, den Heer. Verbeeten. Door dezen
werd hoofdzakelijk den weg gewezen, hoe men
tot een oprichting kon komen.

Na zijne terug van 30 Aug. 1908 over den
aard en het nut eener Boerenleenbank werd
dan ook dyl. besloten tot de oprichting eener
Boerenleenbank.

Enige dagen na genoemde terug werden
de Statuten, gedgekend door de heeren:

M. Hennipfen Mathijs Stort, die eerste

F. Lenssen - Penders Maandag

L. Goossens - Marliens Meerd

J. Penders - Van Hoes

J. Penders - Koelbroek

W. Voncken Raad van Toezicht

M. Janssen Grootste Meerd

J. Penders - Penders

ter goedkeuring aan H. M. de Koningin
opgezonden.

Na goedkeuring der Statuten bij
Kon. Besluit van 24. Oct. 1908 n° 57. werd
dan ook den 6 Januari 1909 overgegaan tot
de oprichting der Leenbank.

van een meer algemene bank: ook anderen dan boeren konden spaarreke-
ningen openen en via deze bank aan het geldverkeer deelnemen; ook anderen
konden een hypothecaire lening opnemen, maar moesten wel lid van de
coöperatieve vereniging worden. Geleidelijk werden allerlei andere functies
van algemene banken ter hand genomen. Een bijzonderheid in de bedrijfsvoe-
ring, die bij alle wijzigingen behouden bleef, is wel het goede gebruik dat door
de bank giften worden verleend om sociale activiteiten in het dorp te steunen:
een traditionele sponsoring! Aanvankelijk vloeiden de giften vooral naar kerk
en armbestuur, wat later ook bijv. naar de brandweer en nu naar vele en velerlei
initiatieven. In mei 1972 fuseerden de twee centrale banken tot de Rabobank,
welke naam door de plaatselijke en regionale banken werd overgenomen. Het
coöperatieve karakter is in statuten en reglementen bewaard gebleven, zelfs
na de fusie van de plaatselijke banken van Elsloo, Beek en Spaubeek.

Foto bij het 40-jarig bestaan (1949)

Achter v.l.n.r.:

C. Goossens, J. Peters,
J. Cobben, leden Bestuur,
J. Maas, lid Raad van Toezicht,
M. Lenssen, lid Bestuur.

Voor v.l.n.r.:

L. Goossens, lid Raad van
Toezicht; W. Voncken, kas-
sier; P. F. Paumen, voorzitter
Bestuur; J. Cobben, voorzit-
ter Raad van Toezicht

Bronnen:

- mondelinge mededelingen van de heer H. J. M. Bosch, toenmalig directeur van de Rabobank Elsloo;
- pag. 1 en 2 van het notulenboek van F. Lenssen (verdere inzage van dit boek werd ontzegd, omdat daarin particuliere gegevens van de leden voorkomen);
- Dr Remigius Dieteren en Drs J. Philips: "Stein, een achterland werd brugge-
hoofd" Soc. Hist. Centrum Limburg, Stein 1962;
- diverse geschriften over F. W. Raiffeisen en over de coöperatieve beweging;
enkele publicaties van de Rabobank.

Rolstenen uit het Triasconglomeraat van de Vogezen

R Paulussen, sectie Geologie

Vroeger dacht ik dat het fossiele zeeëgels waren, net zoals de exemplaren die ik in de vitrines van de musea kon bewonderen en die je vaak nog tot op heden in grote aantallen zelf kunt verzamelen in de Zuid-Limburgse mergelgroeves. Vandaar natuurlijk mijn grote interesse als kind, want een versteend dier is in die levensfase vele malen interessanter dan een "gewone" steen. Ik verzamelde ze dan ook vlijtig.

Ik herinner me dat ik me toen al wel afvroeg waarom bij deze "exemplaren" uit het Maasgrind de typische bloemvormige, tekeningen op de schaal ontbraken en waarom ze niet uit vuursteen bestonden. Voor dat laatste had ik geen verklaring. Het ontbreken van de tekeningen weet ik toen aan slijtage tijdens het transport over de rivierbodem. Nu, ruim twintig jaar later, fascineren mij de typische halfovale Maaskeien, die mij in mijn jeugd op een dwaalspoor zetten, nog altijd. Als ik ze in het grind tegenkom, kan ik ze nog steeds niet laten liggen, hoewel ik ondertussen weet dat het absoluut geen fossiele zeeëgels zijn. De aanduiding pseudo-fossiel is het hoogst haalbare.

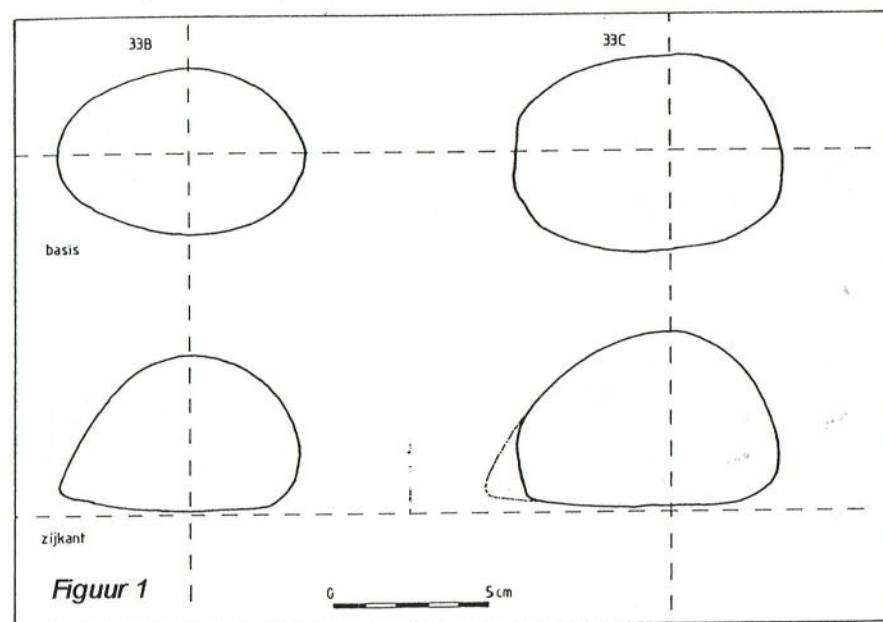
Zowel de oude exemplaren die ik vroeger als kind verzameld heb als de recenter verzamelde exemplaren maken momenteel deel uit van de uitgebreide studiecollectie Maaszwerfstenen van de sectie Geologie van de Heemkundevereniging. Het zijn trouwens de enige Maaszwerfstenen die hun betekenis niet louter ontleen aan hun samenstelling maar meer aan hun typische vorm. In totaal gaat het momenteel om negen stuks. In onderstaande tabel is de omvang en gesteentesoort van deze exemplaren weergegeven.

coll. nr	h	l	b	gesteente
32	65	67	38	meta-kwartsiet
33A	54	84	60	meta-kwartsiet
33B	55	81	54	kiezellei (lydiet)
33C	62	96	66	meta-kwartsiet
33D	52	82	67	
33E	39	69	42	meta-kwartsiet
132	38	91	72	taunuskwartsiet
478	53	72	51	kwartsietische zandsteen
477	67	88	52	glimmer-kwartsiet
gemiddeld	54	81	56	mm
standaard afw.	9,4	9,4	10,8	mm

Wanneer we de vorm van deze rolstenen nader bekijken, constateren we dat de exemplaren van onze collectie gemiddeld ongeveer 5,5 cm breed en hoog en zo'n 8 cm lang zijn. In deze cijferreeks komt de eerder genoemde typische ovale vorm van de stenen al tot uitdrukking.

De standaardafwijking van het gemiddelde is vrij groot (ca. 1 cm). In de breedte verschillen de stenen het sterkst (standaardafwijking van 10,8 mm), terwijl het zeer opvallend is dat de verschillen in lengte en in hoogte exact gelijk zijn (standaardafwijking van 9,4 mm).

Ter verduidelijking van hun vorm heb ik van een tweetal exemplaren (nr. 33B en 33C) globaal de contourlijnen van zowel het platte basisvlak (onderaanzicht) als de lange rug (zijaanzicht) hieronder weergegeven (fig. 1).

Uit de basisvlakcontour blijkt dat de beide exemplaren niet zuiver ovaal maar enigszins eivormig zijn.

Bij het zijdelings aanschouwen van de stenen wordt deze asymmetrische eivorm nog duidelijker zichtbaar; de ronding naar links is beduidend vlakker dan die naar rechts waardoor de verticale as niet centraal ligt.

Deze typische eivorm is meer of minder duidelijk herkenbaar in zeven van de negen exemplaren en dus mogelijk niet toevallig. Ik zeg bewust "mogelijk", want ik heb geen idee van de betrouwbaarheid van onze steekproef.

Waar komen deze zo typisch gevormde Maaszwerfstenen vandaan? Hoe en wanneer zijn ze ontstaan?

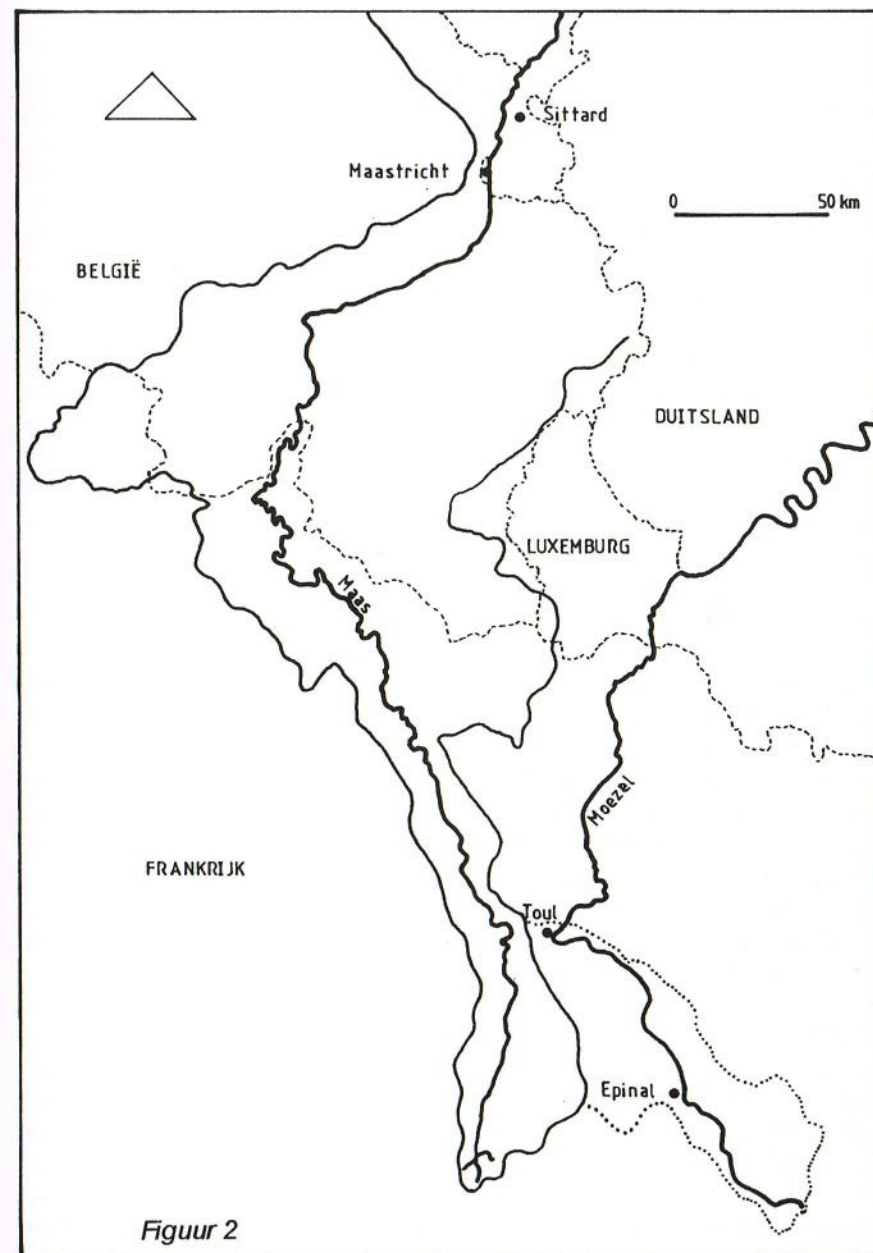
Volgens Peter Bosch (1975) van het Geologisch Bureau te Heerlen ligt het brongebied van deze halfronde keien bij de plaats Epinal in de Noord-Franse Vogezen (zie fig. 2). Hier dagzoomt in het huidige dal van de Moezel het zogenaamde Bontzandsteen-conglomeraat uit het Onder-Trias.

Een conglomeraat is een soort natuurlijk beton, bestaande uit sterk afgeronde grinddelen en keien die door zand aan elkaar zijn gekit tot een vast, een zogenaamd geconsolideerd gesteente. Het Bontzandsteenconglomeraat is tussen de 245 en 241 miljoen jaar oud. De hierin aanwezige keien zijn veelal gerecycled en kunnen derhalve elk voor zich nog vele honderden miljoenen jaren ouder zijn.

Als je het conglomeraat wat nauwkeuriger bekijkt, zie je dat de rolstenen vaak gebroken zijn (zie foto). En gelijk is je de ontstaanswijze van onze halfronde Maaszwerfkeien duidelijk. Zodra het conglomeraat als gevolg van vertering uit elkaar valt, komen de halve rolstenen vrij en kunnen door de rivier stroomafwaarts worden getransporteerd.

Het breken van de rolstenen in het Bontzandsteenconglomeraat wordt verklaard door de extreme belastingdruk van het opliggende landijs tijdens de afgelopen ijstijden.

Figuur 2

Daar waar twee conglomeraatstenen op elkaar lagen, drukte enkele honderdduizenden jaren geleden de bovenliggende de onderliggende doormidden of omgekeerd. Momenteel ligt de bron van de Maas niet meer in de Vogezen maar op het Plateau van Langres.

Oorzaak hiervan is de onthoofding van de bovenstroom van de Vogezen-Maas bij Toul door de Moezel, zo'n 200.000 jaar geleden. Het toeleveringsgebied van onze halfronde keien maakt dus sindsdien geen deel meer uit van het stroomgebied van de Maas.

Dat we de halfronde zwerfkeien ook aantreffen in Maasgrindafzettingen, die jonger zijn dan de stroomonthoofding bij Toul, kan mogelijk zijn veroorzaakt door heropname uit oudere rivierafzettingen binnen België en Zuid-Limburg. Wanneer we het Bontzandsteenconglomeraat bij Epinal als bron accepteren, betekent dit dat de typische halfronde vorm dus niet zozeer een gevolg van transport door de rivier is, maar primair samenhangt met de samenstelling van het moedermateriaal.

Terugkomend op onze meetkundige analyse kunnen we dus stellen dat ondanks de enorme transportafstand van circa 650 kilometer tussen Epinal en Zuid-Limburg, de stenen hun oorspronkelijke, kenmerkende halfronde basisvorm niet hebben verloren.

Enkel de oorspronkelijke scherpe breukranden zijn er afgesleten. Ook de gemiddelde afmetingen zijn tijdens het transport ogenschijnlijk nauwelijks afgenomen. Peter Bosch spreekt over 5-10 cm in de Vogezen, terwijl onze Maasgrindexemplaren gemiddeld 5-8 cm zijn.

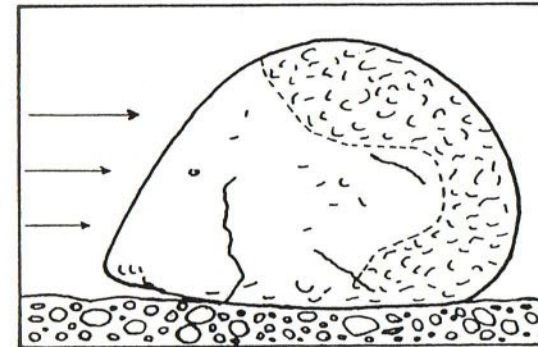
Deze beperkte slijtage en afronding van het Vogezen-grind is overigens in tegenspraak met Zonneveld (1981), waarin wordt gesteld dat er in de regel een transport over niet meer dan enkele kilometers nodig is om de voor riviergrind kenmerkende afronding te bereiken.

Het blijft daarnaast de vraag, of de bij zeven van de negen verzamelde exemplaren opvallende asymmetrische eivorm eveneens al in het moedermateriaal aanwezig was danwel dat deze toch grotendeels secundair is ontstaan als gevolg van corrasie (corrasie is het afslijpen van vast gesteente door zand-transporterende wind en water of door over het gesteente schuivende puinmassa's).

Volgens Bosch is de eivorm wat betreft de lydieten al aanwezig in het moedermateriaal. Met betrekking tot de kwartsieten wordt dit niet vermeld. In onze verzameling hebben echter ook de kwartsieten overduidelijk deze eivorm.

Wanneer we tenslotte het oppervlak van onze exemplaren en met name van de lydiet nog wat nauwkeuriger bekijken, zien we duidelijke zogenaamde botsfiguren. Dit zijn kleine ronde tot halfronde beschadigingen, ontstaan als gevolg van het rollen over de bodem van de rivier.

Wat echter ook opvalt is het verschil in verdeling over het oppervlak van de rolsteen (zie figuur 3). Het aantal botsfiguren op de bovenzijde en op de steile rug is namelijk beduidend groter dan dat op de zijkanten en met name op de vlakke rug. Met andere woorden: de rolkei is voor de ene helft glad en voor de andere helft gedeukt. Ervan uitgaande dat de rolkei overal even gevoelig is voor botsbeschadigingen, betekent dit dat de vlakke rug van de kei meer corrasie heeft ondergaan, en dus waarschijnlijk in stroomopwaartse richting heeft gelegen.

Figuur 3

afstand hun basisvorm behouden is gebleven.

Als gevolg van corrasie ontstaat er echter een secundaire, meer asymmetrische vorm, waarbij de gestroomlijnde, relatief vlakke rug stroomopwaarts gericht in de bedding ligt. Bij normale ronde rolstenen zal deze secundaire vorm minder snel ontstaan, omdat deze als gevolg van het ontbreken van de vlakke basis veel kortstondiger stabiel liggen en dus door het rivierwater veel minder eenzijdig afgesleten worden.

Nader onderzoek naar deze bijzondere zwerfkeien, bijvoorbeeld in een stroombak of windtunnel, zou ons wat meer inzicht kunnen verschaffen in de processen die zich binnen het 'black box' systeem van de rivierbedding afspelen.

Literatuur:

Bosch, P.W. (1976), Gesteenten uit het Bontzandsteenconglomeraat van de Vogezen in de Maasterrasafzettingen van Zuid-Limburg, in Grondboor en Hamer, jaargang 30 nr 1.

Bosch, P.W. (1977), Het stroomgebied van de Maas: gesteenten en herkomstgebieden

Zonneveld, J.I.S. (1981), Vormen in het landschap

Ik denk dat ik samenvattend mag concluderen dat de halfronde rolkeien in het Maasgrind afkomstig zijn uit het Bontzandsteenconglomeraat van de Vogezen. Hun typische vorm wordt primair veroorzaakt door het doormidden breken van het moedermateriaal, waarna ondanks transport over zeer grote

Inhoud Heemkundesnippers 1 t/m 20

samengesteld door F. van der Bruggen

Algemeen

A.A.Macco	: In Memoriam Pater A.J. Munsters MSC	15, 1
F.van der Bruggen	: Tien jaar Heemkundevereniging Maasstreek	13, 1
	: Bevrijdingstentoonstelling (sept. 1994)	17, 1
	: Tentoonstelling en boek "Aanleg Julianakanaal"	19, 31

Archeologie

A.Munsters MSC	: Het Archeologisch Reservaat te Stein	4, 2
P.Pijpers	: Van Vuursteenknol tot Werktuig	2, 11
	: Vondst tijdens een veldverkenning (kern- of tranchetbijl)	5, 28
	: "Kleipiep ?? Nooit van gehoord !...."	17, 24
J.Franken en P.Pijpers	: Zichtbare Archeologische Monumenten in de Maasstreek	
	- I. Inleiding	4, 4
	- II. Bespreking van enkele monumenten	5, 2
W.Klarenaar en R.Paulussen	: Graven naar Bandkeramiek aan de Sanderboutlaan	7, 1
F.van der Bruggen	: Archeologische Wandeling door Elsloo en Stein (samenvatting en bespreking van een artikel in NRC Handelsblad)	9, 11
W.Hendrix en P.Pijpers	: Bandkeramiek : een boeiende cultuur en een volk, dat op een mysterieuze wijze verdween (opgravingen Sanderboutlaan)	10, 1

Flora en Fauna

A.Duijsters	: De bronnetjes in het Bunderbos en hun invloed op de plantengroei	6, 5
	: De Maretak (Viscum Album)	7, 28
	: Steenkoolfossielen van sporenplanten en hun huidige afstammelingen	
	I. Inleiding; Paardenstaarten	8, 20
	II. Wolfsklauwen; Varens	9, 1
	: Groot Heksenkruid	10, 12
	: Daslook (Allium Ursinum)	11, 24
	: Gewone Vlier (Sambucus Nigra)	12, 20
	: De Hazelaar (Corylus avellana)	13, 16
	: De Grote Brandnetel (Urtica dioica)	14, 9
	: De Bosanemoon (Anemona Nemorosa)	15, 24
	: De Zomereik (Quercus robur)	16, 14
	: Gevlekte Aronskelk (Arum maculatum)	17, 20
	: Herfsttijloos (Colchium autumnale)	17, 22
	: Vingerhelmbloem (Corydalis solida)	18, 1
	: Slanke sleutelbloem (Primula elator)	18, 2
	: De Prunussoorten in het Bunderbos e.o.	19, 10
	: Onkruid ! (deel I)	20, 25

Folklore

O.Post - Mos	: Kant en Kantklossen	14, 25
--------------	-----------------------	--------

Gebouwen / Monumenten

A.Munsters MSC	: De Mariakapel te Urmond	1, 7
	: Het Huis Ter Bruggen te Stein	3, 24
	: Het Archeologisch Reservaat te Stein	4, 22
	: De Kapel van O.L.Vrouw van de Rozenkrans te Meers	8, 23
F.van der Bruggen	: Het Kasteel te Elsloo na 1850	2, 15
P.J.Habets	: Oude Grafstenen	
	I. Grafkapel Familie De Geloës	3, 18
	II. Familie Coninx	4, 6
	III. Echtpaar Beckers-Smeets	5, 14
	IV. J. Sassen, Cl. Dycker, echtpaar en zoon Huberti	9, 25
H. Strijkers	: Het Urmondse Schippershuis en zijn bewoners	5, 24
F.Timmers	: "Vierhonderd Klokken ?" (anecdote)	12, 12
L.H.Schreurs	: Monumentale en Beeldbepalende Panden in de Gemeente Stein	
	I. Urmonder Maasstraat 3	7, 20
	II. Brugstraat 42, Stein ("den Hoaf")	8, 14
	III. Kapel van Catsop	11, 8
	IV. Burgemeestershuis Urmond	13, 29
Archeologie-Stichting Pater Munsters"	: Het Kasteel te Stein	19, 26

Genealogie

P.J. Habets	: De Heren van Elsloo : Het Geslacht De Geloës	
	I. Inleiding, wapen, overzicht	5, 5
	II. 1ste t/m 5de generatie (14de t/m 16de eeuw)	6, 22
	III. 6de en 7de generatie (1517 - 1770)	7, 15
	IV. idem (vervolg, literatuur, bronnen)	8, 9
	V. 7de generatie (1568 - 1669)	9, 8
F. van der Bruggen	: Het Kasteel te Elsloo na 1850 (geneal.gegevens familie Jurgens)	2, 5
	Overlijdensbericht mevrouw Th.M. Verschure	2, 23
	Rectificatie overlijdensdatum mevr.L.A.Dutilh-Jurgens	3, 28
	Bidprentje mevr. L.A.Dutilh-Jurgens	4, 32
H. Strijkers	: Een Urmondse Kroniek (bijgehouden door Johannes Franssen tussen 1755 en 1812)	
	I. (gegevens over J.Franssen; 1755 - sept.1772)	12, 9
	II. (1773 - 1795)	13, 13
	III. (1804 - 1812)	14, 14

Geologie/Geografie

P.H.A.van Os	: Geologische Wandeling rond Catsop (met routekaartje)	1, 12
	: Geologie en Heemkunde (projecten van de Sectie Geologie)	4, 9
	: De Bodem, Löss	11, 16
	: Toekomst voor een Grindrivier	12, 1
	: Het Kasteelpark te Elsloo	14, 1
	: Het Kanaal van Stein naar Nuth	15, 15
	: 20 Eeuwen Limburgse Maasvallei	16, 5
W.C.M.Voncken	: Spoorverzakking op het traject Bunde - Elsloo (25 sept. 1892)	3, 2
R.Paulussen	: Stroomgeulverplaatsingen in de Maasvlakte	4, 12
	: Oevererosie en Grindafzetting in de Meanderbocht van Meers	18, 22
W.H.M.Klarenaar	: Kolenkalk, een Maasgesteente	5, 30
A.Duijsters	: De Bronnetjes in het Bunderbos en hun invloed op de plantengroei	6, 5
J.W.Sizoo	: Het Ontstaan van Nederland en de Loop van de Maas	7, 30
G.Peters	: De Maas, vloek en zegen (loop van de Maas bij Elsloo en Meers)	17, 13

Geschiedenis

tot en met de 17de eeuw

A.Munsters MSC	: Grensproblemen in het oude Stein (17de eeuw)	1, 9
	: De Mariakapel te Urmond	1, 17
	: Wijnand de Marretz, pastoor te Stein (gegijzeld in 80-jarige oorlog)	7, 7
E.Erkens	: Keurmeesters (1616)	11, 14
P.J.Habets	: Bij de voorpagina (het "ruitenwapen" van Stein en Elsloo)	1, 2
	: Maaslandse Volksgeneeskunde in oude handschriften	
	I. 16de eeuw	3, 20
	II. 18de eeuw	4, 29
	III. 16de en 17de eeuw	7, 12
	IV. idem	8, 19
	V. 18de eeuw	9, 15
	VI. idem	10, 31
F.van der Bruggen	: Winandus van Elsloo (12de eeuw)	9, 16
	: De Klokken van de St. Augustinuskerk te Elsloo	20, 30
L.H.Schreurs en		
F.van der Bruggen	: Twee Elsloo'se Testamenten uit de 17de eeuw	10, 26
P.H.A.van Os	: Historie, handel en scheepvaart langs de Maas	
	I. t/m invallen van de Noormannen	18, 11
	II. van 11de eeuw t/m Franse Tijd	19, 13

18de eeuw

P.Spaans	: Aankondiging van M.Pfeifer en E. Erkens "Zij hingen in drie reysen" (over bokkenrijders in Elsloo)	2, 14
P.J.Habets	: Uit het register van de Bekendmakingen van de Heer van Elsloo in de Kerk aldaar (1727 - 1730)	5, 12
	: De barre winter van 1740 (transcriptie)	9, 14
	: Maaslandse Volksgeneeskunde in oude handschriften II, V, VI	

(zie hierboven onder 17de eeuw)

A.A.Macco	: Een Tragisch Ongeval (sectieverslag 1725 van M.Delbressine)	6, 32
F.Timmers	: Volkstelling Elsloo 1795 I.	11, 26
	II.	13, 20
	III.	14, 17
	IV.	15, 28
W.van Bergen	: Klokkenroef in de Nedermaas (1795-1798; klokken van Elsloo)	12, 22
L.H.Schreurs	: Model van een Toust-Cedul	15, 3
	: Verpachting van groot en klein veer Elsloo - Rekem 1756	20, 1
P.H.A.van Os	: Historie, handel en scheepvaart langs de Maas (t/m Franse Tijd)	19, 13

19de eeuw

A.Munsters MSC	: Gilles Bauduin, schout van Urmond (1815 - 1820)	2, 24
	: Grensverleggingen (tussen Stein en Elsloo)	13, 18
F.van der Bruggen	: Het Kasteel te Elsloo na 1850	2, 15
W.C.M.Voncken	: Spoorverzakking op het traject tussen Bunde en Elsloo	3, 2
H.Strijkers	: Ferdinand Penders, een Bergse milicien uit de vorige eeuw	4, 26
	: Urmond en Berg aan de Maas in 1889	6, 19
	: Krantenkroniek van Berg a.d.Maas en Urmond	
	I. voor 1885	9, 12
	II. 1885 - 1887	11, 6
E.Erkens	: Veeziekte te Stein (1839)	12, 28
P.J.Habets en		
A.A.Macco	: Uit de Kerkkroniek van Elsloo	
	I. 1883 - 1887	1, 20
	II. 1887 - 1893	2, 28
	III. 1894 - 1902	3, 26
	IV. 1902 - 1905	5, 34
L.H.Schreurs	: Brikkenbakkerij op Ondergenhuis Stein	14, 28
	: Gemeentelijke steun voor verlies van paard (1820)	15, 26
	: Belastingperikelen in Stein in 1819	16, 3
	: Hand- en spandiensten in 1824	17, 10
	: Benoeming en beediging van een veldwachter te Stein (1819)	18, 9
H.Peeters	: Gemeentewapens van Stein en Elsloo	17, 28
W.van Mulken	: Problemen tussen hoofdonderwijzer Busch en de Gemeenteraad van Urmond (rond 1860)	18, 4
	: De Gemeenteraad van Elsloo en Openbaar Lager Onderwijs in Meers (1860 - 1922)	19, 1
P.H.A.van Os	: Historie, handel en scheepvaart langs de Maas III.	20, 6

20ste eeuw

P.J.Habets en F.Timmers	: Uit de Kerkkroniek van Elsloo	
	V. 1906 en 1907	6, 35
	VI. 1908 - 1912 (uittreksels)	7, 34
	VII. 1913 - 1915 "	9, 28
	VIII. 1916 - 1920 "	10, 23
	IX. 1921 - 1923 "	12, 30

	X. 1923 - 1924 "	13, 31
	XI. 1925 - 1928 "	14, 31
F.van der Bruggen :	Zestig jaar geleden	
	Watersnood in Meers (jaarwisseling 1925/1926)	1, 3
	: De Klokken van de St. Augustinuskerk te Elsloo (ivm oorlogstijd)	20, 30
P.H.A.van Os :	Historie, handel en scheepvaart langs de Maas III.	20, 6
	: Het Kanaal van Stein naar Nuth	15, 15
L.H.Schreurs :	Een Ongeluk tijdens een Begrafenis (Meers 1922)	13, 4
	: Een Vreemde Vangst (anecdote)	14, 12
W.van Mulken :	De Verkiezingen van 1933, 1935 en 1937 in Elsloo en Urmond	16, 19
	: De Gemeenteraad van Elsloo en Openbaar Lager Onderwijs in Meers (1860 - 1922)	19, 1
H.Rouvroye :	De Maasstreek en de Oorlogshandelingen op 10 mei 1940	
	I. wederzijdse voorbereidingen	2, 2
	II. inval, gevechten, overtocht van kanaal en Maas	3, 10
	: Elsloo tijdens de periode 1939 - 1945	
	I. demografische en economische situatie 1939; gebeurtenissen t/m 10/5/1940	5, 15
	II. 10 mei 1940 tot ultimo 1940	6, 12
	III. 1941	7, 23
	IV. 1942	8, 1
	V. eind '42 en eerste helft '43	9, 2
1	VI. winter '43; 1944; bevrijding	10, 14
	VII. 18/9/'44 tot eind 1944	11, 2
	VIII. nieuwjaar '45 tot 5 mei '45	12, 13
	IX. bevrijdingsfeesten	13, 7
	: Winkel- en andere bedrijvigheden in Elsloo rond 1935	15, 5
	(aanvullingen hierop)	16, 28
	: Twee verdwenen beroepen (klokkenslager en lantaarnopsteker)	16, 1
	: Smokkelen langs de Maas	17, 3
	: De Bouwverordening 1905 in de Gemeente Elsloo	18, 20
	: Toneelvereniging "De Vriendenkring"	20, 18

Streektaal

F.Lemmens :	(Elsloos) Gedicht "Maas" (met handschrift van auteur)	3, 22
	: Gedicht "Gedachtenis aan de auwe berrig van Aelse"	6, 2
H. Strijkers :	(Bergs) Nonk Pieer	10, 21
L.H.Schreurs :	(Elsloos) "De Vraak op Rumpke en wie dat aafleep"	16, 27

NB: de aanduiding "16, 27" is Snipper nr. 16, blz. 27.

Deze publikatie kwam mede tot stand door de steun van:

J. L'Ortye, transportbedrijf BV, Hoensbroek
RABO-bank, Beek, Elsloo, Spaubeek
Fa. Gebr. Meijers, slagerij, Elsloo
Brillen oogmeting en contactlenzen Haan optiek V.O.F., Stein
V.O.F. Juwelier Martin Mols, Stein
Assurantiekantoor Jack Reijnders, Beek
Familie Taalman-Dobbelstein, Elsloo
M.H.C.F. Taalman, Elsloo